

Випуск 1

Сьогодні у випуску:

Стор. 2 – 3

Рекомендації для педагогів інклюзивної освіти щодо організації навчальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами

Стор. 4– 5

Батькам про причини виникнення затримки психічного розвитку у дітей

Стор. 6

Мовленнєвий розвиток дитини із затримкою психічного розвитку

Стор. 7

Мовленнєві ігри для дітей дошкільного віку

Стор. 8

Соціальна адаптація дітей дошкільного віку з особливими потребами

Стор. 9

Інтернет-ресурси для батьків дітей з особливими освітніми потребами

Стор. 10

Інклюзія – вимога часу

Вісник Старокостянтинівського інклюзивно-ресурсного центру

*Виховує все: люди, речі, явища, але перш за все, люди.
З них на першому місці – батьки і педагоги.*

Антон Макаренко

З Новим роком, з новими починаннями й новими успіхами!

Нехай у Новому Році життя буде багатим на незабутні враження, хай мрії збуваються, сяють на обличчях посмішки, очі світяться щастям! Нехай в душі буде більше добра! Здоров'я, любові, взаєморозуміння, радості, достатку, подорожей і хороших подій. Нехай 2020-й дарує тільки найкраще!

*Хай ніч казкова радість принесе,
Ялинка ніжно мерехтить вогнями.
Та буде щастя вам понад усе
З любов'ю, щирим гумором, піснями.
А в хаті стане світло і тепло,
Так затишно і гарно що є сили.
Щоб в році новому завжди везло,
Були усі здорові та щасливі!*

Колектив фахівців Старокостянтинівського
інклюзивно-ресурсного центру

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВИТИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Адаптація та модифікація навчального матеріалу залежить від психофізичних особливостей дитини, її віку. Кожен учитель, знаючи особливості своєї дитини з ООП, має розуміти і бачити, який із методів роботи є більш доцільним для застосування. Це наступні методи:

1. Постійна співпраця всіх учасників інклюзивного навчання.

2. Систематична співпраця з батьками.

3. Орієнтація навчального процесу на сильні сторони дитини.

4. Вхідне і вихідне тестування.

Двічі на семестр, на початку і в кінці, варто провести контрольну роботу з навчального матеріалу, з метою з'ясування рівня. Форму проведення вибирає вчитель: диктант, тести чи розгорнуті відповіді на питання тощо.

5. Мотивація навчання.

Перед будь-яким завданням дитині потрібно пояснити з якою метою ми це робимо, для чого це потрібно.

6. Формування вміння в учня з ООП сприймати звернення вчителя до класу як безпосередню вказівку до себе.

Досить часто діти з ООП, навчаючись у класі, не сприймають вказівки вчителя до класу. Вони потребують додаткового звернення до них особисто. З часом, якщо на це постійно звертати увагу учня, ця проблема зменшується.

7. Поступовість, покроковість та порційність у подачі навчального матеріалу.

Завдання на уроці давати від найпростішого, поступово ускладнюючи. Це дасть змогу побачити, який рівень

складності завдань із даної теми і даного предмета дитина може виконати самостійно, а над якими ще треба працювати. Тільки після достатнього засвоєння попереднього матеріалу можна переходити до наступного.

8. Систематичне повторення попереднього матеріалу перед уроком.

9. Багаторазове повторення на уроці.

10. Виокремлення найважливішого.

11. Зосередження уваги на роботі з узагальненими поняттями.

12. Позитивна підтримка учня.

13. Зміна видів діяльності.

Діти, які швидко втомлюються, потребують змін видів діяльності. Наприклад, з письмової роботи на роботу над картинкою, зображенням або усне зв'язне мовлення на запропоновану тему тощо. Інколи доцільно дати дитині просто відпочити.

14. Переключення уваги.

15. Коригування об'єму, змісту завдань та часу на їх виконання.

Можна використати такі прийоми:

1) На алгебрі, геометрії, фізиці, хімії чи на іншому предметі, де розв'язуються задачі:

а) спростити задачу в ході розв'язання, якщо учень не справляється із завданням даного рівня або запропонувати задачу за зразком;

б) допомогти учню в оформленні записів, щоб він мав можливість уважно послухати хід розв'язання;

в) якщо учні розв'язують задачу на дошці і справляються швидше, то продиктувати йому оформлення записів або запропонувати продовжити розв'язання самостійно, збільшивши час на виконання.

2) На уроках української мови:

а) вибрати із вправи (діти класу пишуть речення повністю) необхідні слова і виписати (наприклад, іменники, прислівники, з апострофом, з не; це залежить від теми, яку вивчають);

б) перше речення із вправи виконує із класом повністю, далі вибіркова робота;

в) частину вправи – письмово, частину – усно;

г) письмове власне висловлювання, яке учні класу виконують за урок, з учнем з ООП можна на уроці попрацювати усно, склавши спочатку разом план, а потім розповідь учня за планом протягом уроку відшліфовується, коригується і пишеться тільки на чорновик, а дома переписує у зошит;

г) збільшити час на виконання вправи.

16. Конкретні і чіткі вказівки.

17. Контроль та коригування записів учня.

18. Робота в парах, в групах, залучення до співпраці учнів-помічників.

19. Формування навиків самостійності.

(Закінчення на стор. 5)

(Закінчення. Початок на стор. 4)

20. Робота учня біля дошки.

У дітей з ООП робота біля дошки, тобто перед класом, викликає страх. Варто розпочати із чергування. Далі просити записати дату на дошці. Потім на уроці можна викликати записати щось таке, що учень добре знає і впевнений у собі. Далі можна пропонувати розв'язати посилене завдання (можна зі сторонньою допомогою іншого учня чи вчителя). Лише після того, як учень із бажанням виконує попереднє доручення, можна ускладнювати наступне. Така форма роботи розвиває рішучість, впевненість в учня з ООП, він краще соціалізується.

21. Формування навиків роботи з тестовими завданнями.

Ефективною і більш доступною формою роботи є тестові завдання. Хоча часто і вони викликають в учнів труднощі. Має бути порційність і послідовність у складності. Не варто давати відразу багато завдань, це викликає в учня розгубленість. Можна запропонувати 2-3 завдання. Лише коли учень із ними справився, можна пропонувати наступне. Потрібно навчити як, із чого краще розпочинати таку роботу. Асистент може використовувати такий алгоритм послідовності дій учня.

Знайди ключове слово у питанні.

Ще раз уважно прочитай питання.

Прочитай варіанти відповідей.

Подумай.

Якщо сумніваєшся, то ще раз уважно перечитай завдання.

Такі діти часто при читанні гублять рядок. Варто вчити (при можливості)

рукою (пальчиком), які не задіяні у письмі, тримати рядок із запитанням. Питання мають бути чітко і просто сформульовані.

22. Використання комп'ютерних технологій.

23. Формування умінь роботи з Інтернетом.

24. Використання карток-опор.

На кожну тему із предмета робити картку, в яку пропонувати учневі (або заздалегідь готує асистент) записати ключові слова-терміни, спрощені правила. Якщо тема вивчається кілька уроків (об'ємна), то на кожному уроці при вивченні чогось нового дописувати у неї. Використовувати при повторенні. Згодом з карток складається система.

Полегшить роботу учня і покращить запам'ятовування, якщо на картці буде не просто формула, а й коротко описане її буквинне і величинне значення.

Наприклад:

$$F=mg$$

F – сила тяжіння (Н), m – маса тіла (кг), $g = 10 \text{ м/с}^2$

Якщо це геометрія, то картка може містити невеликий малюнок. Такими картками дитина може користуватися під час будь-яких видів робіт: домашня, класна, лабораторна, контрольна і т.д. Дітям з ООП важко даються до запам'ятовування формули. Головне завдання, щоб учень умів правильно прочитати зміст задачі (читати інколи по частинах, а то й по словах, розбираючи їхнє значення), записати за ним що дано, відшукати необхідну формулу, підставити числові значення і зробити обрахунки.

25. Робота з «фігурною» лінійкою.

«Фігурна лінійка» – лінійка-трафарет із геометричними фігурами, різними символами – хороша допомога на уроках геометрії (економія часу; вправлення у дрібній моториці рук). Можна зробити заготовки геометричних фігур із картону.

26. Формування вмінь скорочувати слова.

Діти у старших класах пишуть багато, тому варто вчити учня скорочувати слова. Головне привчати робити це так, щоб дитина потім могла зрозуміти написане.

27. Допомога при конспектуванні.

Часто на уроках, коли пояснення вчителя супроводжується записами у зошити, діти не справляються із обома завданнями. Вони або слухають, або пишуть і не чують пояснення. Так, щоб учень мав можливість уважно слухати учителя, асистент записує (все або частинку) у зошит або пропонує заздалегідь оформлену картку.

28. Оцінювання за принципом «учень вчора – учень сьогодні».

29. Робота за зразком.

Якщо таке завдання учень уже виконував, то варто на цьому наголосити, можливо, допомогти відшукати у зошиті те завдання, а далі надати йому можливість виконувати самостійно.

30. Участь у позаурочних заходах.

Максимально адаптує дитину до шкільного та оточуючого середовища.

Інформацію підготувала
вчитель-дефектолог
Старокостянтинівського ІРЦ
Кулик М.М.

Краплинка-гуморинка

Під час класної години йшла розмова про ввічливість та культуру поведінки.

— З лексику наших учнів, — сказала вчителька, — зникли такі слова, як «пробачте», «я невчасно», «я пізніше зайду» і т. д.

Пітер уважно слухав і навіть записав ці слова до зошита.

Наступного дня Пітер запізнивсь до школи. Він постукав у двері класу, потім всунув голову і ввічливо сказав:

— Вибачте, я невчасно, я пізніше зайду.

БАТЬКАМ ПРО ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЗАТРИМКИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ

Затримка психічного розвитку або інакше – невідповідність, відставання розвитку дитячої психіки від вікової норми найчастіше проявляється на початку навчання дитини в школі. Батьки вважають, що все гаразд, а педагог розповідає прикрі речі.

По-перше, виявляється, що ваш школяр зовсім не почуває себе таким: байдужий до учнівських правил, до оцінок, взагалі до всього, що відбувається на уроці. Коли весь клас працює, він раптом може заявити, що вже стомився і хоче додому, або звертається до педагога із запитанням, яке зовсім не стосується того, чим зайнятий клас.

По-друге, йому багато важче, ніж всім іншим першокласникам, засвоювати навчальний матеріал. Навіть прості завдання обертаються складними проблемами. Так, дитина довго не може орієнтуватися на сторінках зошита: не розуміє, звідки треба починати писати, не дотримується лінійок, літери та їх елементи виходять кривими, різної величини, налазять одна на одну. Ще важче поєднувати літери у слова, записувати їх під диктовку. Не легше й з читанням, з математикою. Минає багато часу, поки така дитина засвоїть звуки та літери, навчиться їх вимовляти, зливати в склади, окремі слова. На уроці з математики виявляється, що учень уміє рахувати по порядку, але не розуміє, що означає "стало більше (менше) на ...", "стало порівну", і тому зовсім безпорадний під час розв'язування найпростіших задач.

До того ж даються взнаки і деякі труднощі в поведінці. Одні діти викликають занепокоєння своєю млявістю, пасивністю, боязкістю. На уроках, та й вдома за приготуванням завдань, вони покійно сидять за столом, але погляд спрямований кудись далеко, і змусити їх повернутися до роботи не так легко. Інші, навпаки, хвилини не сидять на місці: на уроці підводяться із-за парти, зачіпають інших дітей, часто влаштовують бійки і самі ж перші плачуть. Їх

важко вчасно покласти спати, сплять вони неспокійно, а вранці прокидаються з великими труднощами. Часто батьки про таких дітей говорять, що у них енергія б'є через край, і дуже дивуються, коли доводиться їм пояснювати, що така "активність" – ознака слабкості, виснаженості нервової системи. Справді енергійна, здорова дитина здатна керувати своєю поведінкою: вона активна, цілеспрямована і вміє зупинитися, зосередитися, коли це потрібно.

Діти, про яких тут йдеться, мляві вони чи непосидючі, однаково нервово слабкі, неспроможні зробити над собою зусилля і виконувати певне завдання.

Саме тому спроба подолати відставання дитини в навчанні додатковими заняттями із застосуванням силових методів, до яких іноді вдаються батьки, дають, як правило, протилежні результати: дитина стає ще більш безпомічною і ще менш керованою.

Тим часом закінчується навчальний рік, а школяр не засвоїв програми першого класу. Як бути далі? Найгірше те, що, як і раніше, приховується відставання учнів у навчанні і переводять їх у наступний клас. Невстигаючі діти з

ускладненням навчального матеріалу остаточно перестають вчитися, уникають школи і легко стають здобиччю вулиці. Краще, коли дитину залишають на наступний рік у першому класі. За цих умов діти з більш легкими розладами навчання справді вирівнюються і далі утримуються на рівні вимог масової школи, якщо батьки і педагоги приділяють їм увагу. Проте умови навчання у масовій школі: велика кількість дітей у класі, напружений темп вивчення нового матеріалу, дуже обмежують можливості надавати дитині, яка відстає в розвитку, саме таку допомогу, якої вони потребують.

Тому для більшості дітей із затримкою психічного розвитку найкращі умови забезпечує спеціальна школа інтенсивної педагогічної корекції. Такі школи-інтернати є. Проте останнім часом все частіше створюють спеціальні класи при масових школах. В них, як правило, не більше дванадцяти дітей. Завдяки цьому є можливість систематично працювати з кожною дитиною, заповнювати прогалини її розвитку і домагатися засвоєння нею програми навчання. Після закінчення початкової школи багато дітей може навчатися в школі за звичайною програмою. Слабші можуть і надалі залишатися в інклюзивному класі і закінчити дев'ятирічну школу за трохи полегшеною програмою.

Звичайно, неспроможність дитини вчитися в школі завдає батькам дуже багато прикрощів. Подолання чи хоча б пом'якшення цієї біди потребує багато зусиль. Тому постає природне запитання: з яких причин виникає затримка психічного розвитку? Як їй запобігти? Є дві причини виникнення цього порушення.

(Закінчення на стор. 3)

Закінчення. Початок на стор. 2)

Перша пов'язана з порушеннями функціонування центральної нервової системи. Вони можуть бути і генетично зумовленими, а частіше спричинені різними хворобливими ураженнями дитячого організму в цілому чи нервової системи зокрема. Скажімо так: усе, що перешкоджає дитині народитися і розвиватися здоровою, може стати причиною затримки її психічного розвитку. Це і різні хвороби матері, інфекції, вплив токсичних речовин під час вагітності, які порушують розвиток плоду. Не менш згубно можуть вплинути і тривалі захворювання дитини в ранньому віці, особливо в першій рік життя.

Звичайно, по-різному позначаються на стані нервової системи загальні захворювання: серцево-судинні, апарату травлення, органів дихання і такі, що уражають безпосередньо мозок. Якщо перші призводять до так званих функціональних розладів у роботі нервової системи, насамперед знижують нервову витривалість, активність дитини, то другі зумовлюють певні відхилення в розвитку окремих систем головного мозку, і їх неправильне функціонування буває більш вираженим і стійким.

Друга причина затримки психічного розвитку дитини - недоліки виховання. І тут потрібно пам'ятати таку важливу річ: дитина народжується з дуже незрілою нервовою системою, у неї є тільки більш чи менші задатки для майбутнього психічного розвитку, що відбувається вже після народження, в процесі спілкування з людьми. Тому значущість виховання для розвитку дитячої психіки настільки велика, що його хибність може зруйнувати і прекра-

сні задатки здорової дитини, і навпаки – дбайлива, послідовна робота над вихованням і розвитком дитини з певними розладами нервової системи ніколи не буває марною і дає щедри плоди.

На жаль, саме з причинами психічного характеру, з відсутністю необхідного виховання, а ще гірше – шкідливими психологічними виливами пов'язана більшість випадків затримки психічного розвитку у дітей. Численні спостереження за розвитком таких дітей доводять, що до затримки психічного розвитку може призвести недостатність спілкування в ранньому дитинстві, відсутність материнської турботи, любові. Для нормального розвитку малюкові потрібно відчуття захищеності, яке дає йому тісний і емоційно позитивний контакт з близькою людиною. Постійні залякування, покарання, покинутість пригнічують навіть здорову дитину, знижують її психічний тонус і тим самим призводять до затримки розвитку. Досить часто це трапляється в дитбудинках, де дітям забезпечують певний рівень фізичного догляду, але живуть вони в ізоляції від навколишнього світу і потерпають від нестачі індивідуальної теплої уваги близьких дорослих. Звичайно, тяжкі психологічні умови для дитини бувають і в сім'ї, де відбуваються постійні конфлікти, сварки, пияцтво.

А може бути і навпаки: батьки підносять дитину до рівня "домашнього божества", так перебільшено бояться за її життя і здоров'я, так обмежують кожен її самостійний крок і попереджають усі бажання, що дитина мимоволі затримується в розвитку, адже для цього потрібна активність самої дитини. У таких запещених, надмірно опікуваних дітей відстає форму-

вання навичок спілкування, особливо з ровесниками, вони безпорадні у виконанні навіть простих справ.

Найтяжча форма затримки психічного розвитку спостерігається тоді, коли поєднуються хворобливі зміни у функціонуванні нервової системи дитини і неправильне виховання. Так воно найчастіше і є. Разом з тим потрібно пам'ятати, що у більшості випадків викликає затримку психічного розвитку не стільки пошкодження нервової системи, скільки недбальство батьків, які невчасно помічають певні відхилення в поведінці дитини, нехтують медичною допомогою, а головне – самі не допомагають дитині розвиватися. Можна стверджувати, що якби вчасно робити все для правильного виховання дітей, які за станом здоров'я становлять так звану "групу ризику", то затримка психічного розвитку була б не таким уже й частим явищем. Вона не виникає раптово, а поступово нагромаджується, як снігова грудка, протягом дошкільного віку: розвиток дитини в перші роки життя потроху відстає від вікової норми, а невіправлені похибки у подальшому спричинюють ще більше відставання.

**Практичний психолог
Старокостянтинівського ІРЦ
ЛІВІНЦОВА Т.В.**

Позитивне мислення – це дорога до волі, до нового рівня життя, до успіху та особистісного зростання. Кожна людина може стати успішним творцем свого майбутнього. Адже наше майбутнє це тільки уявний образ, ідея, яка поки не має реалізації і форми в матеріальному світі. Кожна людина спочатку володіє всім необхідним, щоб бути щасливим, коханим і успішним. Наше майбутнє – це результат нашого мислення сьогодні. Тому практика позитивного мислення – це той самий інструмент формування реальності, який здатен змінити наше життя на краще.

МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Розвиток мовлення у дитини – це процес оволодіння рідною мовою, вміння користуватися нею як засобом пізнання навколишнього світу, засвоєння досвіду, набутого людством, засобом пізнання самої себе і саморегуляції, як могутнім засобом спілкування і взаємодії людей.

Слово фіксує засвоєні дітьми сенсорні еталони, включається у процеси мислення, є носієм уявлень, понять, забезпечує можливість логічних міркувань.

Формування і розвиток мовлення дитини умовно ділиться на три етапи:

Перший етап – довербальний (від 0 до 1го року життя). У цей час малюк навчається виділяти звуки мовлення серед усіх інших звуків; на четвертому тижні агукає, гулить; з 5-6 місяців – лепече; до кінця першого року життя активно використовує міміку та жести і вимовляє «лепітні» фрази. Розуміє прості висловлювання дорослих, поповнює свій пасивний словник. У цей період більшість малят вимовляють перші слова.

Другий етап – (від 1го до 3х років життя) є переходом до активного мовлення дитини. Маля вимовляє перші слова та речення спочатку із двох слів, стрімко поповнює словниковий запас (до трьох років накопичує біля 1000 слів).

Третій етап – (від 3х до 7 років) дитина вправляється в умінні правильно вимовляти звуки, склади, слова; буде речення, користується у мовленні прийменниками, сполучниками, прислівниками.

Кожен етап формування мовлення дитина проходить послідовно і повноцінно завдяки нормальному фізичному і психічному розвитку. Тому формування мовлення у дитини неможливо розглядати без врахування її загального розвитку.

Відомо, що далеко не всі малята протягом перших трьох років досягають однакового рівня мовленнєвого розвитку: одні переважно правильно вимовляють слова, інші говорять недосить виразно й чітко, спотворюють окремі звуки. Та всі ці недоліки в основному явища тимчасові, і в ході мовленнєвого розвитку, до 5-6 років життя поступово зникають.

Мовлення дітей із ЗПР формується і розвивається значно повільніше у порівнянні з їхніми ровесниками і має значно ширший спектр недоліків. До найбільш поширених вад відносяться

порушення звуковимови, імпресивного

(сприймання, розуміння) та експресивного (промовляння) мовлення. Імпресивне мовлення характеризується недостатністю диференціації слухового сприймання мовленнєвих звуків і нерозрізненням змісту окремих слів, тонких відтінків мовлення.

Експресивному мовленню у цих дітей властиві порушення звуковимови, недостатня сформованість граматичної будови мови, наявність аграматизмів.

У багатьох випадках картина мовленнєвих порушень у дітей із ЗПР свідчить про наявність загального недорозвинення мовлення. Затримка розвитку мовлення проявляється і в недостатньому рівні вербальних та інтелектуальних здібностей дітей.

Особливості розвитку звуко-сприймання та звуковимови

Порушення звуковимови у дітей із ЗПР трапляється значно частіше, ніж у їхніх ровесників з нормальним розвитком. Причинами таких явищ є аномалія будови артикуляційного апарату: неправильний прикус, укорочена під'язична зв'язка, високе вузьке чи тверде піднебіння, дефекти будови зубного ряду, недорозвиток мовленнєвої моторики. Рухи язика характеризуються неточністю, зайвим напруженням, складністю переходу із одного положення до іншого. У деяких дітей вони хаотичні, уповільнені. Тому їхнє мовлення часто напружене, спонтанне, незрозуміле.

Однією з характерних ознак порушення мовлення при ЗПР (церебрально-органічного генезу) є «специфічна асиміляція». Дитина неспроможна правильно вимовити слова, що складаються зі звуків, близьких за артикуляцією чи за звучанням. Причина такого явища – недорозвиток слухо-

вого сприймання й розлади артикуляції.

Порушення фонематичного розвитку у дошкільнят із ЗПР проявляються як у труднощах диференціації звуків, так і в не сформованості фонематичного аналізу й синтезу. Вади аналізу й синтезу у таких дітей дуже стійкі і зберігаються навіть протягом усього дошкільного віку, а в майбутньому негативно впливають на оволодіння читанням і письмом. Особливістю складності являється для дітей визначення кількості, послідовності звуків у слові.

Майже у половини дітей із ЗПР є недоліки у вимові звуків кількох фонетичних груп, тобто поліморфне порушення звуковимови. Так, вони неправильно вимовляють свистячі та шиплячі звуки, змішуючи їх (с-ш, з-ж, с-ч, с-щ); замінюють один звук іншим (р-л, л-в, ж-з); спостерігається відсутність звуків (р, свистячих, шиплячих). Дослідження свідчать, що у більшості випадків порушення звуковимови носять характер моторної, сенсорної та змішаної видів дислалії, а також стертої дизартрії.

У дітей з нормальним розвитком найчастіше спостерігаються порушення у вимові звука р та шиплячих звуків.

**Інформацію підготувала
вчитель-логопед
Старокостянтинівського ІРЦ
Стасяна Т.С.**

МОВЛЕННЄВІ ІГРИ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У дошкільному віці гра є провідним видом діяльності дитини, ефективним методом та однією з форм навчання та виховання, яка стимулює мовленнєву активність дітей. В свою чергу мовні ігри мають велике значення для розвитку мовлення і мислення дітей; вони активізують, збагачують їхній словниковий запас, покращують фонематичний слух у дітей, прищеплюють цікавість і любов до мови.

1. Словесні ігри для розвитку й збагачення активного словника

►► Дововни речення

- * Влітку листочки на деревах зелені, а восени..
- * Зайчик влітку..., а взимку...
- * Гриби ростуть у..., а огірочки — на...
- * Риба живе у..., а ведмідь — в...
- * Цукор солодкий, а лимон...
- * Вдень світло, а вночі...

►► Закінчи речення

Діти по черзі закінчують кожне з речень:

Я хочу...

Я вмію...

Я допоможу...

Я принесу...

Я заспіваю...

►► Здогадайся і підкажи

На дощці виставлені малюнки. Педагог називає декілька ознак одного із зображених об'єктів, а діти називають сам об'єкт.

- * Вороняче, сіре... — крило;
- * зелений, ненажерливий... — крокодил;
- * хижий, ширококрилий... — орел;
- * блискуче, гладеньке... — дзеркало.

►► Скажи який

- * Олівець — новий, великий, гарний, ребристий, кольоровий, тонкий, міцний...
- * Листок — осінній, жовтий, великий, маленький, опалий...
- * Квітка — запашна, весняна, лісова, яскрава, маленька...
- * Річка — швидка, прозора, глибока, чиста, широка...
- * Мама — добра, ніжна, мила, лагідна, працююча...

2. Словесні ігри на розпізнавання частин мови, з'ясування взаємозв'язку між ними

►► Весела сімейка

Правильно назвати тварин та їх дитинчат.

- * Мама — лисиця, тато — лис, малюта — лисенята.
- * Півень, курка, курчата.
- * Кіт, кішка, кошенята.
- * Гусак, гуска, гусенята.
- * Ведмідь, ведмедиця, ведмежата.

►► Великий — малий

Добирання пестливих слів.

- * Мама — матуся,
- * ваза — вазочка,
- * кіт — котик,
- * сонце — сонечко,
- * річка — річечка,
- * курча — курчатко,

- * береза — берізка,
- * листок — листочок.

►► Два — один

Утворення з двох іменників складного:

- * Небо і схил — небосхил,
- * ліс і смуга — лісосмуга,
- * птах і ферма — птахоферма,
- * лист і падати — листопад,
- * хліб і робити — хлібороб,
- * ліс і рубати — лісоруб,
- * сніг і падати — снігопад.

►► М'яч лови — слово-ознаку утвори

Вихователь називає іменник і кидає дитині м'яч. Дитина утворює від запропонованого слова прикметник і повертає м'яч педагогові.

- * Весна — весняний,
- * сонце — сонячний,
- * береза — березовий,
- * липа — липовий,
- * дощ — дощовий.

3. Словесні ігри для формування вміння висловлювати власну думку

►► Згода — незгода

Завдання педагога — формувати у дітей вміння стверджувати або заперечувати тезу, обґрунтовуючи свою думку.

Вихователь. Сьогодні буде дощ.

Діти. Ні, не буде, тому що небо чисте.

Вихователь. Всі птахи відлітають у теплі краї.

Діти. Ні, деякі залишаються зимувати (горобець, ворона, галка).

Вихователь. Це — риба.

Діти. Ні, це не риба. Це — мишеня. У риби немає лапок, а в мишенят є. Риба не вміє бігати, а мишеня вміє. У мишенят є вуха, а в риби немає.

►► Знайди за ознаками

Завдання педагога — вчити на основі сенсорного обстеження виділяти істотні ознаки предметів (дерев'яний стіл, лляна серветка, скляна ваза); використовувати слова, які називають ці ознаки, під час спільного складання з вихователем розповіді-роздуму.

Чомучко та Томучко запрошують дітей на незвичайне полювання за ознаками. Для цього необхідно взяти «підзорну трубу», уважно розглянути стіл і відповісти на запитання: Якого кольору стіл? Якої форми? З чого виготовлений? Чому стільниця тверда? Чому стіл стійкий?

Спільно із вихователем діти складають таку розповідь-роздум. Стіл — дуже важлива річ у будинку, бо... (за ним можна обідати, малювати, читати). Стільниця повинна бути твердою, бо...

(на м'яку незручно ставити посуд, вазу). У стола повинно бути чотириножки, бо... (він буде стійким). Без столу вдома не обійтись.

►► Оповідки-нісенітниця

Завдання педагога — вчити визначати тему роздуму вставними конструкціями «я гадаю», «я знаю», «мені здається», «на мій погляд»; заперечувати невідповідні явища, використовуючи підрядні сполучники «бо», «тому що». Після прослуховування оповідок-нісенітниць діти визначають невідповідності, які вони помітили. Перемагає той, хто назве їх більше.

1. Влітку яскраво світить сонце, тому діти вийшли на прогулянку. Вони зробили зі снігу гірку й почали кататися на санчатах. Потім зліпили з піску снігову бабу. Ось як весело було дітям!

Прийшла осінь, бо почали опадати зелені листочки. Діти пішли на екскурсію до озера. Там вони побачили багато цікавого. На березі озера сиділи два окуні та рак. Коли діти підійшли ближче, то рак і окуні впали прямо у воду. Біля озера росло багато берізок, а на їхніх гілочках заховалися серед зелених листочків гриби. Діти підстрибнули і зірвали кілька грибів. Ось скільки цікавого вони побачили на екскурсії!

►► Фантастичні гіпотези

Технологія подібних гіпотез досить проста. Вона має форму запитання: «Що було б, якби?»

- * Що було б, якби зникли всі дорослі?
- * Що було б, якби раптом зникло сонце?
- * Що було б, якби до нас прийшов крокодил?
- * Що було б, якби не було дерев і квітів?
- * Що було б, якби не стало річок?

Інформацію підготувала
вчитель-логопед
Старокостянтинівського ІРЦ
Стаєнна Т.С.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Життя людини від самого початку і до кінця є адаптацією до середовища. **Соціальна адаптація** – це інтеграція людини в суспільство, у процесі якої відбувається формування самосвідомості та рольової поведінки, здатності до самоконтролю й адекватних зв'язків і стосунків.

Психологічна адаптація здійснюється шляхом пристосування людини до наявних у суспільстві вимог у процесі узгодження індивідуальних цінностей і переконань до суспільних норм.

Соціальна адаптація – активний процес пристосування до соціального середовища, спрямований на збереження та формування оптимального балансу між людиною, її внутрішнім станом і навколишнім середовищем тут і тепер та з перспективою на майбутнє.

Успішність адаптації залежить не так від особливостей та об'єктивних властивостей ситуації, як від особливостей і наявності індивідуальних ресурсів, адекватності і ефективності стратегій їхнього застосування. Важливу роль у процесі адаптації відіграють особистісні якості педагога, його чутливість до іншої людини, гуманність в помислах і діях.

Вихователь – головна фігура педагогічного процесу. Його особистий приклад – могутній фактор виховного впливу. Завдяки спілкуванню з дітьми педагог виховує їх не тільки словом, але й своєю особистістю. Не менш важливим є вимоги до поведінки вихователя у процесі взаємодії з дитиною з особливими потребами. Вони передбачають глибокі знання індивідуально-психологічних особливостей дітей з особливими освітніми потребами. Емоційна рівновага цієї категорії вихованців перш за все досягається за умов, коли під час розмови вихователь сідає на одному рівні з дитиною, щоб вона могла дивитися йому в очі, і розмова була довірчою, та відбувалося зняття нервово-психологічного напруження завдяки дотикам (вихователь повільно і ніжно бере руки вихованця у свої руки і при потребі їх гладить). Під час бесіди педагог не повинен говорити голосно, адже здебільшого дитина прихильно реагує на нормальних, а не на гучний тон. Приемний голос справляє заспокійливий, пом'якшувачий ефект на вразливу психіку дошкільника, особливо в період соціальної адаптації.

Діти з особливими освітніми потре-

бами дуже чутливі, емоційно тонко відчують, коли педагог ставить прихильно до їх почуттів, думок, ідей. Тому вихованців заспокоюють підбадьорливі коментарі вихователя, наприклад: «Мені подобається, як ти використав жовтий колір у своєму малюнку», «Ой, я бачу, що в тебе багато ідей», «Молодець, добре міркуєш!» тощо. Водночас необхідно уникати запитань, на які дитина могла б відповісти одним словом «так» або «ні».

Одним із методів досягнення емоційної рівноваги дитини є подолання її невпевненості та відчуття страху перед навколишнім середовищем. Вихователь може допомогти малечі у процесі малювання фарбами, фломастерами, крейдою звільнитися від страху, напруження, негативних переживань. Задля цього можна запропонувати різні теми малюнків: «Коли я вдома один», «Я засмучений», «Що мені снилося?», «Ми радіємо», «Мій страх», тощо. Головне, щоб дитина усвідомила свої переживання і спробувала передати їх на папері.

Розвиток **емоційної сфери** дошкільників з особливими освітніми потребами відбувається завдяки розширенню уявлень малюків про світ людських почуттів: радості, інтересу, подиву, горя, презирства, страху, провини, сорому, заздрості, жадібності, прикрасі, гніву. Старших дошкільників варто навчати розпізнавати почуття, передавати їх мімікою, жестами, пов'язувати з певними життєвими подіями, відтворювати у грі або в малюнках.

Важливим аспектом співіснування в колективі ровесників є вміння дітей **емоційно адекватно реагувати** на подію, вчинок, результат діяльності. Закономірно, що педагог має вправляти дітей дошкільного віку в умінні правильно переживати як перемогу,

так і програш, формувати помірковане ставлення до труднощів, оптимістичне ставлення до необхідності їх долати.

Зміст педагогічної роботи, спрямованої на забезпечення **емоційної рівноваги** вихованців з особливими освітніми потребами, включає виховання сили волі дошкільників, корекцію їхніх проявів довільної поведінки.

Педагог має відмовитися від практики звичного оцінювання кінцевих результатів праці, акцентуючи увагу дітей на подолання труднощів.

Важливим моментом у створення комфортних умов перебування дітей з особливими освітніми потребами в дошкільному закладі є надання їм можливості періодично розвантажуватися, розслабитися. Для цього можна використати ігри у «клякси» або ігри з папером, які сприяють **релаксації**. Для зняття агресії, звільнення від негативних емоцій слід боксувати гумову грушу. Ще можна запропонувати дитині виконати певні фізичні вправи, танцювальні рухи.

Отже, важливим чинником соціальної адаптації дітей з особливими потребами в дошкільному закладі є забезпечення їх емоційної рівноваги. Пріоритетна роль у цьому питанні належить вихователю, адже він несе відповідальність за ефективність педагогічної взаємодії.

Психологи і педагоги стверджують, що соціалізацію дошкільника з обмеженими можливостями слід формувати шляхом зближення дошкільних форм організації та методів навчання з можливостями вихованця.

**Практичний психолог
Старокостянтинівського ІРЦ
ПАСТУХ А.І.**

Інтернет-ресурси для батьків дітей з особливими освітніми потребами

Тут подані посилання на інтернет-ресурси, створені для батьків, у тому числі для тих, хто виховує дітей з особливими освітніми потребами. Як правило, кожен із сайтів надає вам різноманітні можливості: отримати відомості про закономірності розвитку дітей різного віку й стану здоров'я, інформацію про навчальні та виховні заклади, поради з виховання; поставити запитання спеціалістам, висловити власну думку. В окремі сторінки виділені посилання на сайти, присвячені вихованню дітей з різними особливими освітніми потребами: мовлення, слух, зір, інтелект, ПОРА, аутизм, порушення поведінки.

Крім цього Вам можуть бути цікаві такі розділи та підрозділи сайту «Крок»:

Нормативні акти. Тут можна ознайомитись з текстами законів, положень та інших нормативних документів, які регулюють питання освіти та соціального захисту дітей з особливими освітніми потребами.

Організації. Тут ви знайдете інформацію про центри, клініки, дитячі заклади, фонди, благодійні установи, об'єднання людей з особливими потребами.

Бібліотека. Тут можна знайти посилання на сайти бібліотек, у тому числі електронних, а також відшукати необхідну інформацію в тематичних енциклопедіях, довідниках, словниках, почитати статті та книги зі спеціальної психології та педагогіки.

Досвід. У підрозділі «Методики» можна ознайомитись з діагностичними, розвивальними та корекційними методиками для дітей з особливими потребами; в підрозділі «Консультації» містяться посилання на сайти, на яких можна отримати пораду від фахівців.

Форум. Ви можете скористатися можливістю висловити власну думку, поспілкуватися з іншими батьками в спеціальному розділі форуму.

Загальні сайти для батьків

Діти України www/children.edu-ua.net/documents.php?section_id=79

Сторінка для батьків порталу «Діти України», містить посилання на ресурси мережі Інтернет, які можуть бути корисні батькам, в тому числі дітей з особливими освітніми потребами.

Український сімейний ресурс
www.baby.com.ua

Сайт присвячений питанням народження, розвитку та виховання дітей. Призначений для батьків, які шукають докладну інформацію в Інтернеті. Надана інформація охоплює період від планування дитини до молодшого шкільного віку. В окремому розділі – розвивальні комп'ютерні ігри www.baby.com.ua/igr.html

Інтернет – енциклопедія сім'ї, материнства, дитинства www.Uuaa.info

Статті, огляди, відгуки, думки на теми: планування дитини, вагітність, розвиток дитини; здоров'я, хвороби, лікування дитини; психологія дітей та підлітків, сімейних стосунків тощо. Також:

новини, каталоги необхідних товарів і послуг по Україні, інформація про організацію дозвілля. Є можливість отримати консультацію лікаря, психолога, юриста; взяти участь в обговоренні проблем.

«Малеча» - ресурс для сучасних батьків
www.malecha.org.ua

Інформація про планування дитини, вагітність, пологи, догляд, виховання та розвиток дітей, здоров'я, красу. Фотоконкурси, форуми, журнали, приватні сторінки.

«Мама-Тато» www.mama-tato.com.ua

Інформація для батьків: вагітність та пологи, грудне вигодовування, виховання та навчання дітей, статті, форум, консультації спеціалістів, законодавство про сім'ю. Для дітей - скоромовки, загадки, вірші та пісні, розфарбовки.

Дитячий портал «Солнышко» www.solnet.ee

Проект орієнтований на три основні групи відвідувачів: на дітей (ігри, конкурси, казки, розмальовки, дитячий журнал, віртуальна школа, форуми); на батьків (он – line консультації з виховання, раннього розвитку і освіти дітей, обмін досвідом, форуми); на педагогів (скарбничка дидактичного та сценарного матеріалу, авторські методики та розробки).

Сторінка «Віртуальна школа» - уроки, тексти, ілюстрації за темами: готовність до школи, навчання історії, математиці, малювання і т.д.
www.solnet.ee/school/index.html

Для батьків дітей з особливими освітніми потребами

«Єдність дітей» - портал для дітей з обмеженими можливостями та їхніх батьків
www.kidsunity.org

Містить статті та книги з проблем виховання, навчання, реабілітації дітей з обмеженими можливостями, каталог закладів, пропонуються можливості співпраці.

У розділі «Статті» - матеріали про організацію допомоги дітям з ДЦП, аутизмом, вадами слуху, а також про гіперактивність, гідроцефалію, артрогрипоз, цукровий діабет, синдром Ретта, вроджені пороки серця. Є розділ «Вправи».

«Особливе дитинство» www.osoboedetstvo.ru
Сайт присвячений проблемам дітей з особливими освітніми потребами. Розділи: права, книги, організації, діти (історії дітей), форум.

Сайт для батьків, які хочуть знати більше про розвиток своєї дитини www.defectolog.ru

ІНКЛЮЗИЯ – ВИМОГА ЧАСУ

Одним з основних пріоритетів розвитку сучасної освіти, відповідно до Концепції “Нова українська школа” є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей з інших вразливих груп. Одним з основних принципів міжнародних стандартів є право дітей з особливими потребами на інтеграцію в суспільство, основою якої є забезпечення таким дітям доступу до якісної освіти.

Впровадження інклюзивної освіти, яка надає можливість дітям з обмеженими можливостями психічного та/або фізичного розвитку здобувати освіту в умовах закладу дошкільної та загальної середньої освіти, є не лише вимогою часу, а й ще одним кроком до забезпечення реалізації прав на отримання повноцінної освіти. Поруч з тим, навчання дітей з особливими освітніми потребами спільно з їхніми однолітками сприяє їх соціалізації. Таке навчання є корисним також і для інших дітей в класі, бо вони вчаться розуміти проблеми інших, стають добрішими.

Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами є технологічно складним педагогічним процесом. Він вимагає не тільки віртуозної роботи педагога, у якого в класі кілька дітей навчається за індивідуальним навчальним планом і потребують особливої уваги і допомоги, але й усієї команди супроводу дитини: психолога, соціального педагога, фахівців з різних напрямків корекційної педагогіки, логопеда, помічника, асистента педагога.

Оскільки часто буває так, що в команді супроводу фахівці психологічної служби виконують координуючу роль, важлива співпраця психологічної служби з фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, більшість з яких функціонували раніше як психолого-медико-педагогічні консультації, основним завданням яких залишається консультативна допомога всім учасникам освітнього процесу з питань специфічних особливостей розвитку дітей з різними видами порушень, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами, надання необхідної науково-методичної літератури та комплексна оцінка розвитку дітей.

Сьогодні на законодавчому рівні кожна школа в Україні може стати інклюзивною. Це означає, що батьки можуть віддати дитину з особливими освітніми потребами навчатися в загальноосвітню школу. Сучасна українська освіта має бути доступною для всіх, створюючи рівні можливості, щоб кожна дитина і родина, яка має особливих дітей, відчула, що держава гарантує їм якісну освіту.

Джерело інформації: Технології психологічного забезпечення освітнього процесу в інклюзивній школі потребами (Методичний посібник).— Чернівці, 2019

ТЕЛЕФОН:
(068)936-63-19

ЕЛ. ПОШТА:
SK-IRC@I.UA

АДРЕСА:
М. СТАРОКОСТЯНТИНІВ,
ВУЛ. ДОВЖЕНКА Б. 3, К. 1

Редакційна колегія:
Лівінцова Т.В.
Стаєнна Т.С.
Пастух А.І.
Кулик М.М.

Старокостянтинівський
інклюзивно-ресурсний
центр

СТАРОКОСТЯНТИНІВСЬКИЙ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР – ВАЖЛИВИЙ КРОК НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У МІСТІ

Старокостянтинівський інклюзивно-ресурсний центр функціонує з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їхнього системного кваліфікованого супроводу. Очолює центр Голюк Олена Василівна, олігофренопедагог за фахом. В колективі працюють: вчитель-логопед – Стаєнна Т.С., практичний психолог – Лівінцова Т.В., вчитель-дефектолог – Кулик М.М., практичний психолог – Пастух А.І. Це колектив однодумців з відкритим для дітей серцем, людей, що постійно навчаються, підвищують професійний рівень. Ми готові до співпраці з усіма небайдужими до долі дітей, які найбільше потребують нашої з вами допомоги, уваги, любові, визнання та поваги. І тоді жодна дитина не буде відчувати себе ІНШОЮ.

